

ПРОПАГАНДА В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ЕФЕКТИВНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовані методи російської пропаганди в ЗМІ та соціальних мережах під час інформаційної війни проти України.

Ключові слова: ЗМІ, соціальні мережі пропаганда.

Abstract

The article analyzes the methods of Russian propaganda in the media and social networks during the information war against Ukraine.

Keywords: mass media, social networks, propaganda.

Вступ

Гібридні атаки з використанням пропаганди і фальшивих новин, які активно впроваджуються підконтрольними РФ інформаційними центрами з території країн ЄС, зараз становлять неабияку загрозу не тільки для України в контексті поширення неправдивих даних щодо процесів у нашій державі, а й безпосередньо для населення країн Євросоюзу, які є кінцевими споживачами такої інформації [1].

Основна частина

Пропаганда (від лат. *propagare* - те, що необхідно розповсюджувати) – форма комунікації, яка спрямована на позитивне або негативне сприйняття населенням конкретної релігії, ідеології, політичної сили тощо

Сьогодні саме в інтернеті б'ється серце світової комунікації та комерції, і експерти почали вивчати, як саме отримувати прибуток від нашого бажання або природної потреби ділитися інформацією. Найбільші дивіденди лідери впливу мають у соціальних мережах. Разом із тим тут розпалюються світові конфлікти, народжуються теорії змови, ведуться міжусобні війни.

Вміти використовувати інтернет і розуміти його – це абсолютно різні речі. Соціальні мережі давно перестали бути лише способом відновлення і підтримання зв'язків, платформою для висловлення особистої думки або привітання друзів. За відсутності реального контакту між людьми через соціальні мережі успішно поширюються ідеологічні, етнічні та релігійні конфлікти.

Аналіз інформаційних маніпулятивних впливів російської медіа-пропаганди у країнах ЄС у попередні роки вказує на чітке дотримання принципу багатомовності у поширенні одного й того ж повідомлення на різних ресурсах і у різних країнах. Тільки в період з жовтня 2015 по липень 2016 року громадські експерти, що працюють над виявленням фактів пропаганди з боку РФ, зафіксували понад півтори тисячі матеріалів, що містять дезінформацію, які були ними виявлені в місцевих проросійських ЗМІ на території ЄС. При цьому представлена ними добірка включає в себе матеріали на 18 мовах. Це свідчить про те, що кількість країн, які стали метою кампанії по дезінформації з боку Російської Федерації, з кожним роком тільки зростає. З огляду на масові повідомлення російською мовою стає очевидним, що російська кампанія з дезінформації спрямована першочергово на російськомовні меншини в багатьох країнах, розташованих далеко від кордонів Росії.

Другою мовою-посередником, матеріали на якій широко представлені у дослідженні, є англійська. Серед англо-мовних ЗМІ можна виокремити не тільки телеканал RT (раніше відомий як Russia

Today) і міжнародне інформаційне агентство Sputnik, але і більше двох десятків менш відомих ресурсів: другорядні веб-сайти, блоги і т. д.

Проросійська кампанія з дезінформації з використанням інших мов представлена меншою мірою, тим не менш, є матеріали голландською, фран-цузькою, італійською, норвезькою, польською, румунською, сербською, іспанською, шведською, українською та іншими мовами. Незважаючи на їх незначну аудиторію, негативний вплив від поширення неправдивої інформації з позиції країн ЄС не можна недо-оцінювати: як показує аналіз, ці сайти є джерелом інформації для ЗМІ, орієнтованих на поширення дезінформації на різних мовах.

Розглянемо один з ресурсів російської пропаганди направлених на громадян України: інтернет-ресурс Страна.юа [2].

Сайт критикується за проросійську і антиукраїнську редакційну політику, а також маніпулятивну манеру подачі інформації:

- безоціночне цитування думок російських політиків та ЗМІ,
- висновки без обґрунтування,
- увага на другорядних фактах,
- емоційно забарвлені заголовки,
- відсутність перевірки фактів,
- некоректний переклад іноземних матеріалів.

Сайт звинувачувався в участі у проросійській інформаційній компанії: в грудні 2016 року під виглядом реклами там публікувалася недостовірна інформація про вимогу ряду підприємств відновити торгівлю з Росією (назвати замовників цієї реклами Гужва відмовився, ЗМІ вважали організаторами операції представників проросійського олігарха Медведчука) [3].

Гужва заявив, що сайт публікував ці матеріали начебто з позначкою «реклама». Також видання викривалось за розміщення джінсових матеріалів про діяльність Медведчука.

16 лютого 2017 року Крюкова була заявлена як організатор майстер-класу в рамках Школи молодого журналіста, організованої фондом «Майбутнє Чернігівщини». Її виступ був присвячений тому, як створити успішну інтернет-газету і за рік стати одним з провідних українських ЗМІ, що викликало протести з боку місцевих активістів та громадськості, критикували ресурс за проросійську й антиукраїнську позицію. У результаті журналістка участі в заході так і не взяла. Цей захід за участю Крюкової все ж провели згодом [4].

В українському антирейтингу новин, по версії Інституту масової інформації та порталу Texty.org.ua, Страна.ua зайняла 5 місце з 50. Під час моніторингу було виявлено 84 достовірних новини, 12 новин, що містили ненадійні джерела, 3 недостовірні новини. Серед цих публікацій 17 новин мали маніпулятивні заголовки, 17 новин містили маніпуляції з емоціями. Під час аналізу був виявлений один фейк, а також одна новина, яка містила мову ворожнечі. Дослідження проводилось в рамках проекту «Розвиток відповідальних інтернет-ЗМІ» за підтримки Міністерства іноземних справ Чеської республіки у червні-серпні 2018 року. У квітні 2020 року ІМІ провів аналіз онлайн-медіа, де зазначив, що на сайті «Страна» порушення професійних стандартів було зафіксовано в 32 % матеріалів [5].

Висновки

Гібридна війна в Україні привернула увагу не лише європейців, але й світу до політичного, медійного і соціального феномену, яким є інформаційна війна Росії проти України, і ширше – сучасна російська пропаганда, яка нині вже кинула виклик всьому демократичному світові, впливаючи на формування громадської думки, на погляди людей, особливо молоді.

На фоні триваючої з боку Росії інформаційної війни, вітчизняний інформаційний потік залишався переважно внутрішніми інформаційними кампаніями, інспірованими ззовні. Водночас вітчизняними владними структурами у взаємодії із засобами масової інформації практично не застосовуються механізми якісного і швидкого поширення потрібної інформації за межі нашої країни щодо найбільш важливих внутрішніх та зовнішніх процесів, які б дали змогу нівелювати негативний інформаційний вплив з боку проросійських медіа за кордоном. Мова насамперед про «гуч-ні» інформаційні приводи, поширювані Росією через підконтрольні іноземні медіа, – «відсутність» видимих прикладів боротьби з корупцією в Україні і «невдалі» спроби української влади впроваджувати реформи в державне управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Архіви Національної академії Служби безпеки України. *Офіційний веб-портал Національної академії Служби безпеки України*. URL: http://academy.ssu.gov.ua/ua/page/page_1581067905.htm
2. Страна.ua . *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Страна.ua>
3. Співакова К. Лайкни пропаганду: як ми несвідомо беремо участь в інформаційних війнах. URL: <https://mind.ua/openmind/20210184-lajkni-propagandu-yak-mi-nesvidomo-beremo-uchast-v-informacijnih-vijnah>
4. Романюк В. Україна в інформаційному просторі Росії та Білорусі: основні наративи. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/ukrayina-v-informatsijnomu-prostori-rosiyi-ta-bilorusi-osnovni-naratyvy-i35175>
5. Укрінформ. П'ять стовпів російської дезінформації. Доповідь Держдепу. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3078764-pat-stovpiv-rosijskoi-dezinformacii-dopovid-derzdepu.html>

Звуздецький Єгор Олегович – студент групи ІСТ-176, факультету комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: egorzvuzdetskyi@gmail.com

Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Zvuzdetskyi Yehor Olegovych – student of IIST-17b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: egorzvuzdetskyi@gmail.com

Svitlana G. Denysiuk – Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com